

Spíše na empirické úrovni byly v tomto ročníku projednány otázky sociologie volného času a kultury (J. Majchrák, *Niektoré názory diváka na slovenské filmy*, 4. 1978, a J. Košťová: *O zmenách v štruktúre voľného času v Československu*, 5. 1978).

V rubrice informací je značná pozornost věnována literatuře z vědeckého komunismu. Podobně jako je tomu v Sociologickém časopise, velmi málo se recenzují základní díla soudobé buržoazní sociologie. V recenzované zahraniční literatuře převládají monografie sovětských autorů.

Desátý ročník časopisu *Sociológia* působí sympaticky zejména svou snahou o teoretické uchopení základních sociologických problémů. Z hlediska zpracování mají příspěvky dva charakteristické rysy. Je to především úsilí zpracovat jednotlivé problémy geneticky, se znalostí historických realit a se smyslem pro historicitu sociálních problémů i sociálních funkcí. Preference historicko-logické metody před metodou logicko-historickou je typická pro převážnou část produkce z oblasti sociální struktury a sociologie urbanismu. Druhým rysem, charakterizujícím příspěvky uplynulého roku, je citlivost pro specifiku jednotlivých národních a národnostních tradic, zvláště u jednotlivých územních celků. V obou těchto momentech lze spatřovat svěbytný přínos slovenské sociologie.

Jiří Linhart

Sociologičeskije issledovanija

Čtvrtý ročník časopisu *Sociologičeskije issledovanija*, vydávaného Akademií věd SSSR a Institutem sociologických výzkumů, přináší na více než devíti stech stranách zajímavý průřez současnou sovětskou sociologickou produkcí.

Redakce a jednotliví autoři soustřeďují hlavní pozornost na realizaci úkolů vyplývajících pro marxisticko-leninskou sociologii z usnesení XXV. sjezdu KSSS. V širších souvislostech se nad těmito úkoly zamýšlejí T. V. Rjabuškin ve statí XXV. sjezd KSSS a úkoly dalšího rozvoje sociologických výzkumů (2/77). M. N. Rutkevič v článku *Aktuální problémy rozvoje sociální struktury sovětské společnosti ve světle závěrů XXV. sjezdu KSSS* (2/77) a V. E. Kozlovskij ve statí *Rozpracování problémů dialektiky současné epochy v materiálech XXV. sjezdu KSSS* (1/77).

K aktuálním otázkám budování rozvinuté socialistické společnosti v SSSR je zaměřen redakční článek *Velký říjen a současný společenský rozvoj* (4/77), jakož i statí V. M. Čchikvadzeho o nové sovětské ústavě, nazvaná *Charta demokracie a socialismu* (4/77). Informace V. I. Geraseva a S. N. Smirnova *Velký říjen a problémy internacionalismu* seznamuje čtenáře s výsledky vědeckých konferencí k 60. výročí Velké říjnové socialistické revoluce, které se konaly v Taškentu, Baku, Alma-Atě a Frunze. Otázkami marxisticko-leninské teorie sociálního pokroku v současnosti se zabývá M. B. Mitin (4/77). M. T. Iovčuk a L. N. Kogan nazvali svou statí *Kultura rozvinuté socialistické společnosti a sovětská sociologická věda* (4/77).

Časopis obsahuje celou řadu článků a informací k otázkám *rozvoje sociální struktury sovětské společnosti*, zejména k teoreticko-metodologickým problémům jejího výzkumu. Například G. E. Glezerman se zabývá přeměnami sociální struktury a rozvojem osobnosti v socialismu (2/77), L. N. Kogan sblížením sociálních skupin v oblasti socialistické kultury (2/77), V. I. Starověrov tendencemi proměn sociální struktury zemědělského obyvatelstva SSSR v období rozvinuté socialistické společnosti (2/77), O. I. Škaratan a V. O. Rukavišnikov sociálními vrstvami v třídní struktuře socialistické společnosti (2/77).

O výsledcích všesvazové vědecké konference, konané ve Zvenigorodu, informují čtenáře Z. T. Golenková a G. A. Slezarev v článku *Proměny v sociální struktuře rozvinuté socialistické společnosti* (1/77). Čtvrté zasedání problémové komise „Evoluce sociální struktury socialistické společnosti. Sociální plánování a prognózování“, které se konalo v Budapešti, je obsahem článku Z. T. Golenkové (4/77). Ke stejnému tématu se vztahuje i recenze knihy *Sociální struktura rozvinuté socialistické společnosti v SSSR* od A. V. Bezrukova a V. J. Poletajeva (1/77). Poznatky z výzkumu pracujících Leningradu v letech 1918–1977 jsou uvedeny v článku O. I. Škaratana, O. V. Stakanova a O. V. Filippova *Rysy sociálního rozvoje sovětského pracujícího* (4/77). Dynamikou sociálních proměn obyvatelstva Estonské SSSR v letech 1968–1973 se zabývá informace E. E. Rannika (2/77).

Rada autorů se věnuje velmi aktuální problematice — *sociálnímu plánování*. Například P. N. Lebedev a A. S. Paškov se zamýšlejí nad otázkami výstavby obecné teorie sociálního plánování (4/77), N. A. Aitov se zabývá problémy regionálního plánování (1/77), N. I. Lapin sociálními problémy projektování nových podniků (1/77) a I. V. Bestuzev-Lada metodologickými problémy sociálního prognózování (1/77). Podrobnou informaci z besedy u kulatého stolu, uspořádanou časopisem Sociologičeskije issledovanija pod názvem *Sociální ukazatele a indikátory národohospodářského plánování* uvádí V. G. Andrejzenkov (1/77). Článek *Ukazatele sociálního a kulturního rozvoje a perspektivy globálního modelování* od Z. I. Fajnburga a kol. informuje o výsledcích mezinárodního vědeckého semináře, který se konal v červenci 1976 v Moskvě (1/77). O vědecké konferenci k otázkám sociálně ekonomického rozvoje velkého města referuje příspěvek N. S. Fedorovové a O. G. Fajanse (2/77).

Předmětem trvalé pozornosti časopisu a jeho autorů jsou jednotlivé *otázky rozvoje sovětské společnosti*. Například V. A. Smirnov a V. E. Bojkov zobecňují zkušenosti z vymezení typologie pracujících podle objektivních a subjektivních ukazatelů jejich pracovní aktivity (1/77), E. M. Starobinskij a V. M. Etinger informují o všesvazovém semináři k metodám a formám socialistického soutěžení (1/77). Problémům podnikové sociologie se věnují V. G. Podmarkov, A. K. Zajcev a V. V. Novikov (3/77). V. P. Tomin se na základě výsledků všesvazové vědecké konference zabývá regionálními zvláštnostmi reprodukce a migrace obyvatelstva (2/77). Nad otázkami upevňování socialistické pracovní disciplíny se zamýšlí A. V. Mjalovickij (1/77) a nad problémem sociálních rezerv pracovního kolektivu v zemědělství V. E. Tomaškevič (1/77).

Dynamikou růstu kulturní úrovně pracující mládeže se zabývají V. I. Bolgov a V. G. Gucu (3/77) a zkušenostmi ze sociologického výzkumu religiozity obyvatelstva N. M. Zakovič a V. A. Zoc (3/77). N. A. Sviridov v článku *Zvláštnosti adaptace osobnosti ve složitých provozních podmínkách* zobecňuje poznatky z aplikovaného výzkumu (2/77), A. A. Mjasnikov poznatky z výzkumu vnitroskupinových vzájemných vztahů (2/77) a T. G. Gaponova poznatky z výzkumu novousedlíků na severu Západní Sibíře (2/77).

D. A. Jaremčuk se zabývá sociálními aspekty komplexního systému řízení kvality (3/77). Ke stejné otázce je zaměřen článek zobecňující poznatky z besedy u kulatého stolu, uspořádané Lvovským oblastním výborem KSSS a redakcí časopisu Sociologičeskije issledovanija (4/77).

Poměrně značnou pozornost věnuje časopis problematice *sociologie vzdělání*. F. P. Filippov informuje o výsledcích výzkumu úlohy vysoké školy v proměnách sociální struktury sovětské společnosti (2/77), V. M. Petrov analyzuje sociálně ekonomické funkce vysoké školy v podmínkách rozvinuté socialistické společnosti a vědeckotechnické revoluce (4/77). Orientaci žáků na různé formy středního vzdělání se zabývá D. I. Zjuzin (1/77), sociální orientaci absolventů středních škol V. Gentvajnita, A. Matulenisa a M. Taljunajta (2/77) a sociálně profesní orientaci a postupem absolventů vysokých škol technických V. A. Kucenko (2/77). O sociálním složení studentů pojednává I. I. Šeremet (2/77), o sociálních zdrojích formování osobnosti studentů V. I. Brudnyj a A. B. Kaganov (2/77). Problematiku vhodně doplňuje recenze knihy F. P. Filippova *Všeobecné střední vzdělání v SSSR* (V. N. Turčenko — 3/77).

O zkušenostech z rozvoje sociologického vzdělání v SSSR informuje čtenáře zvláštní rubrika ve třetím čísle časopisu, do níž přispěli L. A. Volovik, L. G. Belkin, B. K. Lisin, E. P. Ovčinnikova a G. P. Davidjuk.

V *metodologické rubrice* se F. E. Šeregi zabývá metodologickými problémy výběru a reprezentativnosti v praxi sociologických výzkumů (1/77). V. I. Gerčikov otázkami typologie v sociologických výzkumech (2/77), G. S. Batygin zkušenostmi ze zpracování typologie ukazatelů životního způsobu (2/77). O problémech škálování estetických hodnot v sociologickém výzkumu umění píše G. G. Dadamjan a D. B. Dondurej (3/77), o systémové analýze potřeb mládeže ve společensko-politické činnosti J. M. Orlov a B. A. Babin (3/77). O využití metody obsahové analýzy ve studiu normativních požadavků na inženýra v organizaci informují V. N. Kajurova a G. I. Saganěnko (1/77), interpretaci ukazatelů intenzity korelací se zabývá V. K. Šabanov (1/77).

Popis a fotografii přístroje RISEP publikuje v článku *Na pomoc interview* A. V. Dimitrijeva (3/77). O zkušenostech ze sociálního experimentu *Pulsar*, uskutečněného v letech 1971–1973 ve Lvovském výrobně technickém sdružení Elektron, informuje V. M. Jakušev (3/77). Do metodologické rubriky napsali zajímavé články i další autoři, například V. Z. Kogan (2/77), T. M. Jarošenko (1/77) a V. P. Volkova (2/77).

Do rubriky *kritika soudobé buržoazní sociologie* přispěli S. I. Popov pojednáním o hledání nové „kvality života“ v buržoazní sociologii (1/77), F. P. Filippov a S. N. Bykova analýzou problémů tzv. „rovných možností“ v soudobé buržoazní sociologii vzdělání (1/77), E. V. Osipova kritikou psychologického redukcionismu V. Pareta (1/77) a autoři A. A. Ručka a V. V. Tančer kritikou analýzou některých tendencí v soudobé buržoazní sociologii nazvanou *Od ideologie „rovnováhy“ k sociologii konfliktu* (3/77). Podnětné myšlenky přináší články F. P. Filippova *Antisovětismus pod vývěskou „sociologie inteligence“* (4/77) a V. V. Šeljagy *Sociální problémy mezinárodní bezpečnosti a ideologický boj* (4/77).

Sociologičeskije issledovanija přináší řadu materiálů informujících čtenáře o výsledcích práce Sovětské sociologické asociace. Ústřední místo mezi nimi zaujímají dokumenty ze IV. výroční všesvazové konference Sovětské sociologické asociace, (1) která se konala v dubnu 1977 v Moskvě (3/77). Ve čtvrtém čísle časopisu jsou uvedeny podrobné údaje o složení a práci Sovětské sociologické asociace, která byla založena v roce 1958. O práci Ukrajinského oddělení asociace v letech 1974–1976 informují čtenáře L. V. Sochaň a V. A. Matusevič v čísle 3/77.

Ve čtvrtém čísle časopisu je ve zvláštní rubrice, nazvané *Sociologická věda v SSSR za 60 let*, publikována série článků z historie sociologického myšlení v SSSR. Sociologickým odkazem V. I. Lenina z let 1917–1923 se zde zabývá V. S. Kružkov, předmětem marxisticko-leninské sociologie G. V. Osipov, aktuálními problémy sovětské sociální psychologie G. M. Andrejeva. Do rubriky přispěla rovněž R. G. Gurova článkem o sociologických aspektech teorie výchovy v sovětské pedagogice dvacátých let, O. M. Maslova poznatky ze sociologických výzkumů čtenářských zájmů ve dvacátých a třicátých letech a J. Z. Garipov článkem o výzkumech národnostní problematiky SSSR ve dvacátých a třicátých letech.

Sociologičeskije issledovanija věnují pozornost významným celosvětovým sociologickým akcím. J. V. Arutjunjan informuje o výsledcích IV. světového kongresu rurální sociologie (3/77), N. M. Blinov a V. V. Bovkun o přípravách sovětských sociologů na IX. světový sociologický kongres (2/77).

Redakce pravidelně zveřejňuje recenze a informace o novinkách sociologické literatury, poznatky z besed se čtenáři a dopisovateli časopisu, obsah sociologických časopisů z ostatních socialistických států a další informace a sdělení. Celková úroveň práce časopisu a jeho redakce byla právem vysoce oceněna na IV. výroční konferenci Sovětské sociologické asociace.

Časopis Sociologičeskije issledovanija tvoří významný zdroj informací o nových poznatcích marxisticko-leninské sociologie v SSSR a je nenahraditelným pomocníkem nejen pro sociology, ale i pro ty, kteří se o sociologické otázky zajímají.

Antonín Stožan

O socialistickém způsobu života mezinárodně

V mezinárodní edici nakladatelství Svoboda, *Socialismus: zkušenosti, problémy, perspektivy*, vyšla nedávno knížka *Socialistický způsob života*. (2) Je dílem mezinárodního autorského kolektivu, složeného většinou z představitelů stranických společenskovo-vedních pracovišť.

Na první pohled jde o knihu přitažlivou, a to jak titulem, tak zejména mezinárodním charakterem zpracování tématu, které je i u nás mimořádně aktuální.

Poskytuje určitou představu o tom, kam až se v našich zemích dostalo poznání problematiky utváření socialistického způsobu života, které otázky jsou považovány za podstatné pro jeho reálné formování a dovršení i teoretické uchopení. V tomto

(1) O jednání výroční konference Sovětské sociologické asociace byla zveřejněna podrobná informace v *Sociologickém časopise* č. 4/1978, s. 437–443.

(2) *Socialistický způsob života*. Praha, Svoboda 1978, 183 s.